

מכירת יבול מראש

א. מכירת חלב וצמר.

מותר לאדם לשלם מראש, כדי לקבל כל מה שיחלוב חבירו מצאנו, ואפילו אם לבסוף יהיה החלב שווה יותר ממה ששילם, כי הרווח הזה לא בא מחמת שהקדים את התשלום, שהרי לפי התנאי אם היה החלב פחות ממה ששילם, גם כן היה מקבל אותו כך ומפסיד, ואם כן מה שהרוויח אינו מחמת הקדמת המעות, אלא מחמת מזלו. [ובדף ע"ג יתבאר בעזה"י דעת רב בעניין זה].

אבל אסור לאדם לשלם מראש, על מנת לקבל את מה שיחלוב חבירו מצאנו בזול, כגון שקוצץ עמו שעבור הקדמת התשלום, יקבל כל ליטר בזול ממה שהוא באמת. [ואף על פי שלעניין תבואה שנינו, שמי שיש לו תבואה בביתו, רשאי למכור אותה בזול, על מנת לתת אותה לאחר זמן, (כגון שהיה האוצר נעול, ואין המפתחות בידו, והוא זקוק למעות עתה, ומוכר את התבואה בזול, על מנת לתת אותה כשימצא את המפתח). והטעם לזה, כי מאחר שהתבואה בעולם, הרי היא כמכורה לקונה משעת התשלום, ואינו מרוויח על מה שמניח את המעות ביד המוכר עד הקניין, שזה נחשב כריבית, אלא מרוויח שקונה דבר מוזל מחמת דוחק המוכר, וזה מותר לעשות, מכל מקום לעניין חלב אין הדין כן], כי אין החלב נחשב מכור בשעת התשלום, שהרי הוא מתרבה כל הזמן, ובשעת התשלום לא היה כולו בעולם.

ב. מכירת גדולי קרקע.

המשלם מראש כדי לקבל כל מה שיגדל חבירו, מותר, כמו במשלם מראש לקנות את כל החלב.

ולשון ראשון – דין גידולי קרקע שווים לדין חלב, גם לעניין מה שאסור לשלם מראש על מנת לקבל בזול את מה שהולך לקצור, כי אין כולו בעולם בשעת התשלום, שהרי גדל כל הזמן עד שיקצור.

ולשון השני – בזה מותר לשלם מראש על מנת לקבל בזול, כי אף על פי שהם ממשיכים לגדול כל הזמן, מכל מקום כל מה שגדל בא מכח מה שנמצא כעת בעולם, שהגדול שיהיה אחר כך, הוא הקטן שיש עכשיו אחר גידולו, ואותו אפשר למכור כבר עכשיו, ואין זה כריבוי החלב, שמה שיתרבה אחר כך לא בא מכח מה שיש עכשיו, והוא חלב אחר שאינו נמצא בעולם.

קרוב לשכר וקרוב להפסד

אסור לאדם לשלם מראש על המקח על תנאי שאם יתקלקל [מעצמו] תהיה האחריות על המוכר, ורק אם לא יתקלקל יהיה המקח קיים, כי התנאי הזה מראה שכאילו אין כאן שום מקח, שכל ההפסדים על המוכר, ואם כן המעות שביד המוכר הרי הם בהלוואה, וכשמסכים שאם לא יתקלקל יהיה המקח קיים, ונמצא שכל הרווח של הקונה, הרי זה כמשלם לו על מה שמלווה לו, ויש בזה משום [אבק] ריבית.

לפי הפירוש הראשון בתוס' אסור לעשות כן, רק אם מושך את המקח לקנותו על מנת שכל האחריות על המוכר, אבל אם לא משך, מותר לעשות זאת, ואפילו בלא שום תנאי, אם התקלקל המקח, הקונה רשאי לבטלו, ואין כאן אפילו מי שפרע.

ולפי הפירוש השני בתוס', לעניין חבית יין שהתקלקלה, אפילו אם לא משך את המקח, אסור לעשות כן, שהרי בזה יש על החוזר בו מי שפרע, כי אין זה נחשב כהפסד.

אולם אם הקונה גם כן מקבל עליו הפסדים שיכולים לבוא על המקח, כגון שהיה התנאי שאם יתקלקל האחריות על המוכר, אבל אם לא יתקלקל המכר קיים, אפילו אם יוזל, מאחר שלכל אחד יש כאן ספק רווח ספק הפסד, אין זה נחשב כריבית, ומותר לעשות כן. וכתבו התוס', שדווקא כשהצדדים שקולים, מותר לעשות זאת, אבל אם המוכר מקבל עליו הפסד שכית, והקונה מקבל עליו הפסד שאינו שכית, אסור לעשות כן.

יין שתקף

בגמרא מבואר שהמוכר חבית יין לחבירו, ותקפה לאחר מכן, המקח קיים. רש"י מפרש שהכוונה לחבית יין שהחמיצה. ותוס' כתבו, שאם היין החמיץ, המקח בטל, כי יין שהחמיץ מתחילתו עמד לכך, ונמצא שבשעת המקח היה המקח בטעות, ויין שתקף הכוונה לקלקול בעלמא שאינו הפסד כל כך.

דין מלווה ששכר בית או כרם מהלווה

רש"י מפרש שיש חילוק בין בית לכרם, בית משמש לדירה, והנאתו אינה מוטלת בספק. ולכן

המלווה אסור לשכור בית מהלווה, בפחות מהמחיר הרגיל, כי בכך הוא נהנה מהלווה בוודאי. אבל כרם משמש לגידוליו, ופעמים הם מתקלקלים, ולכן מותר למלווה לקבל את כרמו של הלווה לגדל בו פירות, בפחות מהמחיר שמקבלים כרמים לכך, כי אין ההנאה הזו ברורה, ופעמים מתקלקלים כל הפירות ואין לו כלום.

ורבינו תם מפרש, שאין חילוק בין בית לכרם, שהרי הנאת הבית גם כן אינה ברורה, שמא יפול או ישרף, אבל יש חילוק בין הלוואה שהיתה על הבית או הכרם, כלומר שהם משכון של ההלוואה, לבין הלוואה שאינם משכון שלה, שאם היתה ההלוואה סתם, ואחר כך בא לשכור דברים אלו מהלווה, אסור לשכור בפחות, כי נהנה מהלווה, ויש בזה משום ריבית. אבל כשהיו דברים הללו משכון של ההלוואה, מותר למלווה להשתמש בהם בפחות, משום שגם ללווה כדאי הדבר, שהרי לא יוכל להשכירם לאחרים, מחמת שהם ממושכנים למלווה, וטוב לו להשכירם לו בפחות, ממה שלא ישכירם כלל. א"נ הטעם שמותר להשכירם בפחות משוויים, כי כשנעשו משכון בשעת מתן המעות, הרי הם כמכורים למלווה עד שעת הפירעון, ובמכר אין חשש אם מוזיל לו מחמת דחקו.

מלווה שדר בחצר הלווה חנם

הלכה היא, שחצר שאינה עומדת להשכרה, [ואין הפסד לבעליה אם ידורו בה], הנכנס לתוכה שלא ברשות בעליה, פטור מלשלם לו שכר, אפילו אם אין לו מקום אחר לדור, שזה נהנה וזה לא חסר פטור מלשלם, וכל שכן אם יש לנכנס מקום אחר לדור בו, ואינו נהנה ממה שהוא בחצר הזו, שזה אין נהנה וזה אין חסר ודאי פטור מלשלם.

וכל זה כשהנכנס לא הלווה לבעל החצר ממון, אבל אם הלווה לו ממון, יש אופנים שאסור לו לדור בחצירו חנם, כי נראה שעושה כן מחמת ההלוואה, ונראה כנוטל ריבית.

ללשון הראשון [שכמותו פסקו התוס' – אסור למלווה לדור בחצר הלווה, אפילו אם לא היתה ההלוואה על תנאי שידור בחצירו, אלא הלווה סתם, ואחר כך בא לדור בחצירו. י"מ שהטעם שאסור למלווה להנות מהלווה בזה, אף על פי שהיה נהנה בכך גם בלא ההלוואה, משום שהנאה זו הנאה מפורסמת לכל, אבל דברים של צנעא, מותר למלווה להנות מהלווה, אם היה נהנה ממנו גם בלא ההלוואה. וי"מ שרק אם נכנס לחצירו שלא מדעתו, אסור, אף על פי שהיה נהנה בכך גם בלא ההלוואה, כי כשעושה בלא דעת הבעלים, נראה שסומך על ההלוואה, אבל אם מבקש את רשותו, מותר להנות ממנו, בכל דבר שהיה נהנה ממנו גם בלא ההלוואה.

וללשון השני – רק אם היתה ההלוואה על מנת שידור בחצרו, אסור לדור משום שנראה כריבית, אבל אם הלווה סתם, מותר לדור בחצירו, ואין זה נראה כריבית, משום שאין ההנאה הזו מחמת ההלוואה, שהרי כל אדם מותרים לדור שם חנם.

התוקף עבדו של חברו

מבואר במסכת בבא קמא שהתוקף עבדו של חברו, ועשה בו מלאכה, חייב לשלם לרבו דמי המלאכה שעשה עמו, [ואינו כגוזל בהמה ועושה בה מלאכה, שאינו משלם אלא דמי הבהמה], כי דין עבדים כדין קרקעות שאינן נגזלות, ואף בזמן התקופה נחשבים ברשות בעלים, ונמצא זה עושה מלאכה בקרקעו של זה.

אולם אם תקפו בשעה שאינו רגיל לעשות מלאכה לרבו, או בשעה שארע שאין לרבו מלאכה לתת לו, **פטור מלשלם לרבו דמי מלאכתו**, כדין זה נהנה וזה אינו חסר, לעניין דר בחצר חברו שלא מדעתו, ואף על פי ששם אין פוטרים את הנהנה, אלא משום שיש גם לבעלים הנאה בישובו בבית, [שרואה צרכי הבית ומתקנם, א"נ שמונע משדים להיכנס], מכל מקום, גם כאן הבעלים נהנה ממה שמשעבדים את העבד, ואינו מתרגל לבטלה.

וכל זה בסתם אדם אבל אם בעל העבד חייב ממון לתוקף, אסור לו להשתעבד בעבד חנם, אפילו באופנים המותרים, כי כששתמש בחנם, הדבר נראה כאילו מחמת ההלוואה עושה זאת, ונראה הדבר כריבית.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד

כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)